

فرزاد موتمن:

داستان‌های مینی‌مال برای اقتباس مناسب‌ترند

شاید یکی از بهترین فیلم‌های اقتباسی سینمای ایران فیلم شب‌های روشن باشد که از داستانی به همین نام از فودور داستایوسکی اقتباس شده است. فرزاد موتمن کارگردان این فیلم ستایش شده، آثار گوناگونی را در حوزه سینما و تلویزیون کارگردانی کرده و جدا از شب‌های روشن، فیلم سینمایی «سراسر شب» برداشتی از داستانی از «پس از تاریکی» هاروکی موراکامی و همچنین بانگهای «گرسنگی» اثری از هامسون اقتباس شده است.

فرزاد موتمن در گفت و گو با ماهنامه صبا در خصوص اقتباس در سینما و تفاوت اقتباس‌ها در آثار مختلف توضیح داد: چگونگی اقتباس بستگی به این دارد که چه کاری می‌خواهی انجام دهی. در «شب‌های روشن» من اصلا قصد ساخت این فیلم را نداشتم و قرار بود بر اساس فیلمنامه‌ای از سعید عقیقی فیلم دیگری به نام «هفت شب» را بسازم ولی فیلم پرهزینه‌ای بود، ما هم کار دومان بود و تهیه‌کنندگان اعتماد نمی‌کردند. ما یک سال تمام دویدیم اما تهیه‌کننده‌ای برایش پیدا نشد و شد که در نهایت این فیلم ساخته شود. در واقع من از سعید عقیقی خواستم که قصه‌ای بادو شخصیت در یک لوکیشن، به من دهد که بشود با بودجه کمی آن را ساخت و عقیقی «شب‌های روشن» را پیشنهاد کرد. وی اضافه کرد: یعنی هدف این نبود که قصه‌ای از داستایوفسکی اقتباس کنیم، هدف ساخت یک فیلم کم‌هزینه بود.

این کارگردان سینما در ادامه در تشریح ساخت فیلم سراسر شب گفت: اما در مورد «سراسر شب» انگیزه‌ها خیلی قوی‌تر بود. دوست داشتم فیلمی بسازم در مورد این که چگونه سینما به ما امید می‌دهد و این فیلم با

خودکشی دختری جوانی که می‌خواهد باز یگر شود اما موفق نبوده و همه درها به رویش بسته بوده، شروع شود که به یاد داستان «پس از تاریکی» موراکامی افتادم که داستان دختری است که خودکشی می‌کند اما نمی‌میرد، بلکه به خواب عمیقی فرو می‌رود و دو ماه می‌خوابد. کارگردان آخرین بار کی سحر را دیدی اضافه کرد: احساس کردم این داستان یک آرماتوربندی خیلی خوب به من می‌دهد. در واقع خیلی قصه را از آن نگرفتم ولی آرماتوربندی و مهندسی قصه و ساختمان فیلم را از آن گرفتم. در «سراسر شب» شخصیتی به نام داوود مرادی، فیلم‌سازی است که مدتی است کار نکرد و بحران مالی دارد. این بخش را خیلی تحت تاثیر رمان «گرسنگی» نوشتم. در واقع در این فیلم انگیزه‌ها خیلی قوی‌تر بود، حداقل برای خودم روشن‌تر بود.

بر اساس داستان‌های خیلی خوب نمی‌شود فیلم خیلی خوب ساخت

وی افزود: در انجام اقتباس، اسم نویسنده‌ها برایم مهم نبود. به نظرم داستان «شب‌های روشن»، احتمالا بدترین داستان داستایوفسکی است. معمولا بر اساس داستان‌های خیلی خوب، نمی‌شود فیلم خوبی ساخت. برای این که مثلا شما اگر تصمیم بگیرید «بله» را بسازید، می‌خواهید چه کار کنید که داستایوفسکی نکرده است؟! در واقع شما از همان ابتدا فقط اسیرید، ولی یک قصه معمولی‌تر دست شما را باز می‌گذارد برای این که آن را به محیط، فضا، کشور و فرهنگ خودتان نزدیک‌ترش کنید و از این نظر «شب‌های روشن» امکان خیلی خوبی بود. این کارگردان سینما اضافه کرد: در خصوص

**داستان
شب‌های
روشن»، احتمالا
بدترین داستان
داستایوفسکی است.
معمولا بر اساس
داستان‌های خیلی
خوب، نمی‌شود
فیلم خوبی ساخت.
برای این که مثلا
شما اگر تصمیم
بگیرید «بله» را
بسازید، می‌خواهید
چه کار کنید که
داستایوفسکی
نکرده است؟! در
واقع شما از همان
ابتدا فقط اسیرید**

«سراسر شب» نیز، «پس از تاریکی» داستان بسیار مینی‌مالی دارد. باز یک داستان مینی‌مال برای اقتباس خیلی کمک‌کننده است. در واقع رمان‌های عامه‌پسند پلیسی و جنایی بهترین امکان‌های اقتباس ادبی هستند.

مهمترین دلایل بی‌اقتباسی به اقتباس

موتمن در پایان صحبت‌هایش از اقتباس و کم‌کاری فیلمسازان ایرانی در این حوزه گفت: اقتباس ادبی چیز جدیدی نیست. در واقع اولین فیلم‌های تاریخ سینما اقتباس ادبی بوده‌اند مثل «سفر به ماه» ساخت ژرژ ملی‌یس، یا «مسیح» ساخت توماس آلوادیسون، جزو اولین فیلم‌های سینمای امریکا است که از روی انجیل ساخته شده است.

وی به مهم‌ترین دلایل کمبود اقتباس اشاره کرد و گفت: کم بودن آثار اقتباسی در سینمای ایران دلایل زیادی دارد. یک دلیلش این است که تیراژ کتاب در ایران بسیار پایین است. تا بیست سال پیش حداقل تیراژ، سه هزار جلد بود که الان رسیده به پانصد، سیصد جلد. این یعنی ما برای اقتباس، اصلا علاقه‌مند بالقوه اصلا نداریم. در حالی که در سینمای جهان وقتی روی یک اقتباسی سرمایه‌گذاری می‌کنند؛ به تیراژ کتاب نگاه می‌کنند. آن تیراژ، علاقه‌مندان بالقوه این فیلم خواهند بود. ولی چنین موردی در ایران وجود ندارد. و یک نکته دیگر این است که متن‌های ادبی ما خیلی هم امکان فوق‌العاده‌ای در اختیار فیلم‌ساز نمی‌گذارند. ادبیات ما اساسا یک ادبیات توصیفی و غیردیالوگی بوده و این ویژگی ادبیات ماست نه این که ضعفش باشد. همه این‌ها باعث می‌شود که اقتباس ادبی خیلی جریان پرطرفداری در سینمای ایران نباشد.